

دانشگاه اصفهان
دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی
گروه مشاوره

پایان نامه‌ی کارشناسی ارشد رشته‌ی مشاوره گرایش خانواده

بررسی عوامل پیش بینی کننده تمایل به ازدواج در پسران شهر اصفهان

استاد راهنما:

فاطمه بهرامی

عذرا اعتمادی

استاد مشاور:

مریم السادات فاتحی زاده

پژوهشگر:

سمیرا صفری قهساره

مهر ماه ۱۳۹۲

کلیه حقوق مادی و معنوی مترتب بر دست آوردهای مطالعات ،
ابتکارات و نوآوری های ناشی از تحقیق موضوع این پایان نامه
متعلق به دانشگاه اصفهان است. دانشجو موظف به رعایت
آئین نامه و منشور اخلاق در پژوهش برای ارائه و یا چاپ
مطالب مستخرج از پایان نامه خود می باشد.

دانشگاه اصفهان

دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی

گروه مشاوره

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته‌ی مشاوره گرایش خانواده

خانم سمیرا صفری قهساره

تحت عنوان

بررسی عوامل پیش بینی کننده تمایل به ازدواج در پسران شهر اصفهان

در تاریخ ۹۲/۷/۲۱ توسط هیأت داوران زیر بررسی و با درجه عالی به تصویب نهایی رسید.

امضاء	با مرتبه علمی دانشیار	دکتر فاطمه بهرامی	۱- استاد راهنمای پایان نامه
امضاء (ع)	با مرتبه علمی استادیار	دکتر عذرا اعتمادی	۲- استاد راهنمای پایان نامه
امضاء	با مرتبه علمی دانشیار	دکتر مریم السادات فاتحی زاده	۳- استاد مشاور پایان نامه
امضاء	با مرتبه علمی استادیار	دکتر رضوان السادات جزایری	۴- استاد داور داخل گروه پایان نامه
امضاء	با مرتبه علمی استادیار	دکتر احمد عابدی	۵- استاد داور خروج گروه پایان نامه
امضا مدیر گروه			

تقدیم به

ای پدر از تو هر چه می گویم، باز هم کم می آورم

خورشیدی شدی و از روشنایی ات جان گرفتم و در ناامیدی ها نازم را

کشیدی و لبریزم کردی از شوق

اکنون حاصل دستان خسته ات رمز موفقیتم شد

به خودم تبریک می گویم که تو را دارم و دنیا با همه بزرگیش مثل تو

را ندارد.....

و تو ای مادر، ای شوق زیبای نفس کشیدن

ای روح مهربان هستی ام

تو رنگ شادی هایم شدی و لحظه ها را با تمام وجود از من دور کردی و

عمری خستگی ها را به جان خریدی تا اکنون توانستی طعم خوش

موفقیت را به من بچشانی

تقدیم به پدر، مادر و برادر مهربانم که همواره حامی من بوده اند.

تقدیر

الهی مرا مدد کن تا دانش اندکم نه نردبانی باشد برای فزونی تکبر و غرور، نه حلقه ای برای اسارت و نه دست مایه ای برای تجارت؛ بلکه گامی باشد برای تجلیل از تو و متعالی ساختن زندگی خود و دیگران.

پس از حمد و ثنای حق که توفیق دانش اندوزی عطا فرمود، بر خود لازم می دانم از اساتید گراقتدر خود، استاد راهنمای عزیزم سرکار خانم دکتر فاطمه بهرامی و دکتر عذرا اعتمادی

و با سپاس از

استاد مشاور ارجمندم سرکار خانم دکتر مریم السادات فاتحی زاده که با سعه ی صدر بنده را در حسن انجام این پایان نامه یاری فرمودند، تشکر و قدر نمایی نمایم.

همچنین مراتب تقدیر و تشکر خودم را از برادر مهربانم که همواره راهنمای من بوده و کلیه دوستان عزیزم به ویژه خانم معصومه پور بافرانی، سمیه موسوی، مینا داراب، سمیه جابری و مطهره موسوی که در طول انجام پایان نامه به اینجانب کمک سودمند را نمودند ابراز می دارم

و

همچنین تشکر و قدر دانی می نمایم از سرکار خانم دکتر رضوان السادات جزایری و جناب آقای دکتر احمد عابدی که برای داوری این پایان نامه قبول زحمت نمودند و وقت گرانبهای خود را در اختیار این جانب قرار دارند.

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی عوامل پیش بین کننده تمایل به ازدواج در پسران شهر اصفهان و تعیین سهم هر یک از عوامل، صورت گرفت. پژوهش به دو شیوه کیفی و کمی انجام شد. ابتدا، به منظور شناسایی عوامل موثر بر تمایل به ازدواج پسران، اقدام به بررسی منابع و متون نظری و پژوهشی گردید. سپس مصاحبه نیمه ساختاریافته ای با پسران، والدین و کارشناسان ازدواج انجام شد. بعد از مقوله بندی نتایج مصاحبه و متون، عوامل موثر بر تمایل به ازدواج، مشخص و مطابق با آن عوامل، پرسشنامه های مرتبط انتخاب گردیدند. با استفاده از نتایج بخش کیفی تحقیق، پرسشنامه ی بومی عوامل پیش بین کننده تمایل به ازدواج در پسران تدوین شد و برای بررسی روایی و پایایی آن، پرسشنامه روی ۴۰ پسر مجرد که به صورت نمونه گیری در دسترس انتخاب گردیدند، اجرا گردید و روایی و پایایی آن، مورد تایید قرار گرفت. بعد از آن، پرسشنامه ها بر روی ۱۹۸ پسر که به روش نمونه گیری در دسترس انتخاب شده بودند، توزیع گردید.

روش پژوهش در بخش کیفی، تحلیل محتوا و در بخش کمی، توصیفی از نوع همبستگی بود. ابزار های این پژوهش مصاحبه نیمه ساختار یافته، پرسش نامه محقق ساخته پیش بین کننده تمایل به ازدواج در پسران، پرسشنامه تمایل به ازدواج و فرم جمعیت شناختی بودند. تحلیل داده های کیفی با استفاده از کد گذاری مفاهیم و مقوله بندی آن ها و تحلیل داده های کمی با استفاده از تحلیل عاملی تاییدی، ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون سلسله مراتبی انجام گرفت. نتایج تحلیل محتوا نشان داد ۶ مقوله اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، خانوادگی، فردی- روان شناختی و جمعیت شناختی بر تمایل به ازدواج پسران موثر بودند. نتایج نهایی تحلیل محتوا و مصاحبه نیز نشان داد، عوامل موثر بر تمایل به ازدواج پسران عبارتند از: عامل خانوادگی (نگرش فرزندان به فرهنگ خانواده در زمینه رابطه آن ها با جنس مخالف، آسیب های تعاملی والد - فرزند در آستانه ی ازدواج، آسیب های خانوادگی، حمایت و تشویق خانواده و پیوند عاطفی خانواده)، عامل اجتماعی (نگرش به روابط دختر و پسر، نگرش به اشتغال زنان، نگرش به چشم و هم چشمی، نگرش به سربازی و اعتماد به جنس مخالف)، عامل اقتصادی (نگرش به وضعیت اشتغال، نگرش به درآمد و پس انداز، نگرش به تورم و نگرش به مهریه)، عامل فرهنگی (نگرش به دینداری، نگرش به رسانه و وسایل ارتباط جمعی، گرایش به خرافات و ارزش های فرهنگی مربوط به ازدواج)، عامل فردی - روان شناختی (تمایز یافتگی، تاب آوری، نگرش به ازدواج، آمادگی به ازدواج، انتظار از ازدواج، میل جنسی، کمال گرایی، عزت نفس، مسئولیت پذیری و تعهد به ازدواج). نتایج بخش کمی پژوهش نشان داد، در مجموع، مولفه هایی که با ورود خود به مدل توانستند توان تبیین مدل را افزایش دهند، عبارت بودند از: مولفه های فردی-روانشناختی نگرش به ازدواج (۳۹ درصد)، انتظار از ازدواج (۸ درصد)، مسئولیت پذیری (۸ درصد)، آمادگی به ازدواج (۱ درصد)، عزت نفس (۱ درصد)؛ مولفه خانوادگی آسیب خانوادگی (۳ درصد) مولفه ی اقتصادی نگرش به درآمد و پس انداز (۳ درصد). این مولفه ها در مجموع توانستند، ۶۳ درصد واریانس تمایل به ازدواج را در پسران تبیین کنند.

واژگان کلیدی: تمایل به ازدواج، عوامل اقتصادی، عوامل اجتماعی، عوامل فرهنگی، عوامل خانوادگی، عوامل فردی - روان شناختی. عوامل جمعیت شناختی

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	فصل اول: کلیات پژوهش
۱-۱	مقدمه.....
۳	۲-۱ بیان مسئله.....
۷	۳-۱ ضرورت و کاربرد پژوهش.....
۸	۴-۱ اهداف پژوهش.....
۹	۵-۱ سوال‌های پژوهشی.....
۹	۶-۱ تعریف اصطلاحات.....
۹	۱-۶-۱ تمایل به ازدواج.....
۱۰	۲-۶-۱ عوامل فردی-روان‌شناختی.....
۱۰	۳-۶-۱ عوامل اقتصادی.....
۱۰	۴-۶-۱ عوامل خانوادگی.....
۱۱	۵-۶-۱ عوامل اجتماعی.....
۱۱	۶-۶-۱ عوامل فرهنگی.....
۱۲	۷-۶-۱ عوامل جمعیت‌شناختی.....
	فصل دوم: مبانی نظری و پیشینه پژوهش
۱۳	مبانی نظری.....
۱۳	۱-۲ تمایل به ازدواج.....
۱۴	۱-۱-۲ تعریف تمایل به ازدواج.....
۱۵	۲-۱-۲ ابعاد تمایل به ازدواج.....
۱۵	۱-۲-۱-۲ بازخورد یا انتظار از ازدواج.....
۱۶	۲-۲=۱-۲ آمادگی برای ازدواج.....
۱۷	۳-۲-۱-۲ نگرش نسبت به پیامدهای ازدواج.....
۱۹	۴-۲-۱-۲ موانع ازدواج.....
۲۰	۳-۱-۲ بررسی نظریه‌های مربوط به تمایل به ازدواج (مروری بر ادبیات مرتبط با موضوع).....
۲۴	۲-۲ عوامل پیش‌بینی‌کننده تمایل به ازدواج.....

عنوان	صفحه
۱-۲-۲ عوامل اقتصادی	۲۵
۱-۱-۲-۲ وضعیت اشتغال	۲۵
۲-۱-۲-۲ میزان درآمد	۲۶
۳-۱-۲-۲ تورم اقتصادی	۲۶
۴-۱-۲-۲ میزان درآمد	۲۸
۲-۲-۲ عوامل خانوادگی	۳۰
۱-۲-۲-۲ سنت‌های نابجا و نادرست خانواد	۳۰
۲-۲-۲ آسیب‌های خانوادگی (طلاق، همسرآزاری و اعتیاد در والدین)	۳۱
۳-۲-۲ عوامل اجتماعی	۳۳
۱-۳-۲-۲ روابط دختر و پسر پیش از ازدواج	۳۳
۲-۳-۲-۲ اشتغال زنان	۳۵
۳-۳-۲-۲ چشم و هم چشمی و مصرف تظاهری	۳۶
۴-۳-۲-۲ اعتماد اجتماعی (اعتماد به جنس مخالف)	۳۸
۵-۳-۲-۲ خدمت سربازی	۴۰
۴-۲-۲ عوامل فردی - روان شناختی	۴۱
۱-۴-۲-۲ تمایز یافتگی	۴۱
۲-۴-۲-۲ تاب آوری	۴۴
۳-۴-۲-۲ نگرش به ازدواج	۴۵
۴-۴-۲-۲ آمادگی برای ازدواج	۴۵
۵-۴-۲-۲ کمال گرایی	۴۶
۶-۴-۲-۲ ریسک پذیری و رفتارهای جرات مندانه	۴۷
۷-۴-۲-۲ مسئولیت پذیری	۴۸
۸-۴-۲-۲ طر حواره‌های ناسازگار اولیه	۴۹
۹-۴-۲-۲ تعهد به ازدواج و همسر	۵۰
۵-۲-۲ عوامل فرهنگی	۵۲
۱-۵-۲-۲ باورهای مذهبی	۵۲
۲-۵-۲-۲ گرایش به خرافات	۵۳

عنوان	صفحه
۳-۵-۲-۲ ارزش‌های فرهنگی مربوط به ازدواج.....	۵۵
۴-۵-۲-۲ نگرش به رسانه و سایر وسایل ارتباط جمعی.....	۵۷
۶-۲-۲ ویژگی‌های جمعیت‌شناختی.....	۵۸
۱-۶-۲-۲ سن، جنس و تفاوت‌های قومی و نژادی.....	۵۸
۳-۲-۲ بخش دوم: پیشینه پژوهش.....	۵۹
۱-۳-۲ تحقیقات داخلی در باب تمایل به ازدواج و ابعاد آن.....	۵۹
۲-۳-۲ تحقیقات داخلی در باب عوامل پیش‌بینی‌کننده‌ی تمایل به ازدواج.....	۶۱
۳-۳-۲ تحقیقات انجام شده در خارج کشور.....	۶۳
۲-۴-۲ جمع‌بندی.....	۶۸
فصل سوم: روش پژوهش	
۱-۳-۱ طرح و روش کلی پژوهش.....	۶۹
۱-۳-۱-۱ بخش اول پژوهش.....	۶۹
۲-۳-۱-۲ بخش دوم پژوهش.....	۷۰
۲-۳-۲ جامعه آماری.....	۷۰
۳-۳-۲ حجم نمونه و روش نمونه‌گیری.....	۷۰
۱-۳-۳-۱ نمونه و روش نمونه‌گیری در بخش اول.....	۷۰
۲-۳-۳-۲ نمونه و روش نمونه‌گیری در بخش دو.....	۷۲
۴-۳-۱ ابزار پژوهش.....	۷۳
۱-۴-۳-۱ فرم مصاحبه پسران.....	۷۳
۲-۴-۳-۲ فرم مصاحبه والدین.....	۷۳
۳-۴-۳-۳ فرم مصاحبه کارشناسان.....	۷۳
۴-۴-۳-۴ پرسشنامه‌ی بومی عوامل پیش‌بینی‌کننده‌ی تمایل به ازدواج.....	۷۳
۱-۴-۳-۱ بررسی شواهد پایایی و روایی ابزار محقق ساخته اندازه‌گیری عوامل موثر بر تمایل به ازدواج پسران.....	۷۵
۵-۴-۳-۵ پرسشنامه رغبت سنج ازدواج.....	۹۶
۶-۴-۳-۶ فرم جمعیت‌شناختی.....	۹۷
۵-۳-۵ روش اجرا.....	۹۸

عنوان	صفحه
۶-۳ روش تجزیه و تحلیل داده‌ها.....	۹۸
فصل چهارم: یافته‌های پژوهش	
۱-۴ یافته‌های کیفی	۱۰۰
۱-۱-۴ کد گذاری مفاهیم و مقوله‌های حاصل از تحلیل محتوای متون مربوط به تمایل به ازدواج.....	۱۰۰
۲-۱-۴ کدگذاری اولیه و مفاهیم حاصل از مصاحبه‌ها.....	۱۰۸
۳-۱-۴ کدگذاری ثانویه و طبقه بندی نهایی مفاهیم و مقوله های حاصل از تحلیل مصاحبه‌ها و متون.....	۱۱۵
۱-۴ یافته‌های کمی.....	۱۱۸
۱-۱-۴ بررسی پیش فرض‌ها.....	۱۱۸
۲-۱-۴ پاسخ به سوالات پژوهش.....	۱۲۰
۱-۲-۲-۴ تاثیر عامل خانوادگی بر تمایل به ازدواج پسران چگونه است؟.....	۱۲۰
۲-۲-۲-۴ تاثیر عامل اجتماعی بر تمایل به ازدواج پسران چگونه است؟.....	۱۲۱
۳-۲-۲-۴ تاثیر عامل اقتصادی بر تمایل به ازدواج پسران چگونه است؟.....	۱۲۲
۴-۲-۲-۴ تاثیر عامل فرهنگی بر تمایل به ازدواج پسران چگونه است؟.....	۱۲۳
۵-۲-۲-۴ تاثیر عامل فردی-روانشناختی بر تمایل به ازدواج پسران چگونه است؟.....	۱۲۴
۶-۲-۲-۴ تاثیر عامل جمعیت شناختی بر تمایل به ازدواج پسران چگونه است؟.....	۱۲۶
۷-۲-۲-۴ عوامل موثر بر تمایل به ازدواج پسران چگونه است؟.....	۱۲۷
فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری	
۱-۵ تبیین یافته‌های کیفی	۱۲۹
۱-۱-۵ تبیین یافته‌های حاصل از تحلیل محتوا.....	۱۲۹
۲-۱-۵ تبیین یافته‌های حاصل از مصاحبه و مقوله های نهایی.....	۱۴۵
۲-۵ تبیین یافته‌های کمی.....	۱۵۱
۳-۵ محدودیت‌های پژوهش.....	۱۵۹
۴-۵ پیشنهادات پژوهشی.....	۱۶۰
۵-۵ پیشنهادات کاربردی.....	۱۶۰
منابع و مآخذ.....	۱۶۲

صفحه	عنوان
۱۶۲.....	پیوست.....
۱۷۹.....	پیوست ۱.....
۱۸۰.....	پیوست ۲.....
۱۸۲.....	پیوست ۳.....
۱۸۳.....	پیوست ۴.....
۱۸۴.....	پیوست ۵.....
۱۹۲.....	پیوست ۶.....

فهرست جدول ها

عنوان	صفحه
۱-۳ ویژگی‌های جمعیت شناختی نمونه در بخش کمی پژوهش.....	۷۲
۲-۳ آماره‌های توصیفی، ضرایب پایایی، بارهای عاملی و حدود ضرایب همبستگی مقیاس‌های عامل خانوایی.....	۷۵
۳-۳ آماره‌های توصیفی و نتایج محاسبات روایی در سوالات خرده مقیاس پیوند عاطفی خانواده.....	۷۶
۴-۳ آماره‌های توصیفی و نتایج محاسبات روایی در سوالات خرده مقیاس حمایت خانوادگی.....	۷۷
۵-۳ آماره‌های توصیفی و نتایج محاسبات روایی در سوالات خرده مقیاس آسیب تعاملی والد و فرزند.....	۷۷
۶-۳ آماره‌های توصیفی و نتایج محاسبات روایی در سوالات خرده مقیاس آسیب خانوادگی.....	۷۸
۷-۳ آماره‌های توصیفی و نتایج محاسبات روایی در سوالات خرده مقیاس نگرش فرزندان نسبت به فرهنگ خانواده.....	۷۸
۸-۳ آماره‌های توصیفی، ضرایب پایایی، بارهای عاملی و حدود ضرایب همبستگی زیر مقیاس‌های عامل اجتماعی.....	۷۹
۹-۳ آماره‌های توصیفی و نتایج محاسبات روایی در سوالات خرده مقیاس نگرش به روابط دختر و پسر.....	۸۰
۱۰-۳ آماره‌های توصیفی و نتایج محاسبات روایی در سوالات خرده مقیاس اشتغال زنان.....	۸۰
۱۱-۳ آماره‌های توصیفی و نتایج محاسبات روایی در سوالات خرده مقیاس نگرش به چشم و هم چشمی.....	۸۱
۱۲-۳ آماره‌های توصیفی، و نتایج محاسبات روایی در سوالات خرده مقیاس اعتماد به جنس مخالف.....	۸۱
۱۳-۳ آماره‌های توصیفی و نتایج محاسبات روایی در سوالات خرده مقیاس نگرش به سربازی.....	۸۲
۱۴-۳ آماره‌های توصیفی، ضرایب پایایی، بارهای عاملی و حدود ضرایب همبستگی زیرمقیاس‌های عامل اقتصادی.....	۸۳
۱۵-۳ آماره‌های توصیفی، و نتایج محاسبات روایی در سوالات خرده مقیاس نگرش نسبت به اشتغال خود.....	۸۴
۱۶-۳ آماره‌های توصیفی و نتایج محاسبات روایی در سوالات خرده مقیاس نگرش نسبت به درآمد.....	۸۴
۱۷-۳ آماره‌های توصیفی، و نتایج محاسبات روایی در سوالات خرده مقیاس نگرش نسبت به تورم.....	۸۵
۱۸-۳ آماره‌های توصیفی، و نتایج محاسبات روایی در سوالات خرده مقیاس نگرش نسبت به مهریه.....	۸۵
۱۹-۳ آماره‌های توصیفی، ضرایب پایایی، بارهای عاملی و حدود ضرایب همبستگی زیرمقیاس‌های عامل فرهنگی.....	۸۶
۲۰-۳ آماره‌های توصیفی، و نتایج محاسبات روایی در سوالات خرده مقیاس ارزشهای فرهنگی مرتبط با ازدواج.....	۸۷
۲۱-۳ آماره‌های توصیفی، و نتایج محاسبات روایی در سوالات خرده مقیاس گرایش به خرافات.....	۸۷

عنوان

صفحه

۲۲-۳	آماره‌های توصیفی، و نتایج محاسبات روایی در سوالات خرده مقیاس نگرش به رسانه.....	۸۸
۲۳-۳	آماره‌های توصیفی، و نتایج محاسبات روایی در سوالات خرده مقیاس نگرش نسبت به دینداری.....	۸۸
۲۴-۳	آماره‌های توصیفی، ضرایب پایایی، بارهای عاملی و حدود ضرایب همبستگی زیرمقیاس‌های عامل فردی و روانشناختی.....	۸۹
۲۵-۳	آماره‌های توصیفی، و نتایج محاسبات روایی در سوالات خرده مقیاس عزت نفس.....	۹۰
۲۶-۳	آماره‌های توصیفی، و نتایج محاسبات روایی در سوالات خرده مقیاس تمایز یافتگی.....	۹۱
۲۷-۳	آماره‌های توصیفی، و نتایج محاسبات روایی در سوالات خرده مقیاس تاب آوری.....	۹۱
۲۸-۳	آماره‌های توصیفی، و نتایج محاسبات روایی در سوالات خرده مقیاس تعهد به ازدواج.....	۹۲
۲۹-۳	آماره‌های توصیفی، و نتایج محاسبات روایی در سوالات خرده مقیاس مسئولیت پذیری.....	۹۲
۳۰-۳	آماره‌های توصیفی، و نتایج محاسبات روایی در سوالات خرده مقیاس آمادگی به ازدواج.....	۹۳
۳۱-۳	آماره‌های توصیفی، و نتایج محاسبات روایی در سوالات خرده مقیاس انتظار از ازدواج.....	۹۳
۳۲-۳	آماره‌های توصیفی، و نتایج محاسبات روایی در سوالات خرده مقیاس تمایلات جنسی.....	۹۴
۳۳-۳	آماره‌های توصیفی، و نتایج محاسبات روایی در سوالات خرده مقیاس کمال گرایی.....	۹۴
۳۴-۳	آماره‌های توصیفی، و نتایج محاسبات روایی در سوالات خرده مقیاس نگرش نسبت به ازدواج.....	۹۵
۱-۴	گذاری مفاهیم و مقوله‌های حاصل از تحلیل محتوای متون مربوط به تمایل به ازدواج.....	۱۰۰
۲-۴	گذاری اولیه و مفاهیم حاصل از مصاحبه با پسران.....	۱۰۹
۳-۴	گذاری اولیه و مفاهیم حاصل از مصاحبه با کارشناسان.....	۱۱۱
۴-۴	گذاری اولیه و مفاهیم حاصل از مصاحبه با والدین.....	۱۱۴
۴-۵	گذاری ثانویه و مقوله‌های نهایی حاصل از مصاحبه‌ها و تحلیل متون.....	۱۱۶
۶-۴	چکیده نتایج بررسی پیش فرض توزیع نرمال در متغیرهای پیش بین پژوهش.....	۱۱۹
۷-۴	آماره‌های توصیفی و ضرایب همبستگی مولفه‌های عامل خانوادگی و تمایل به ازدواج.....	۱۲۰
۸-۴	خلاصه نتایج رگرسیون سلسله مراتبی برای آزمون مدل پیش بین تمایل به ازدواج بر اساس مولفه‌های عامل خانوادگی.....	۱۲۰
۹-۴	آماره‌های توصیفی و ضرایب همبستگی مولفه‌های عامل اجتماعی و تمایل به ازدواج.....	۱۲۱
۱۰-۴	خلاصه نتایج رگرسیون سلسله مراتبی برای آزمون مدل پیش بین تمایل به ازدواج بر اساس مولفه‌های عامل اجتماعی.....	۱۲۲

عنوان	صفحه
۱۱-۴ آماره‌های توصیفی و ضرایب همبستگی مولفه‌های عامل اقتصادی و تمایل به ازدواج.....	۱۲۲
۱۲-۴ خلاصه نتایج رگرسیون سلسله مراتبی برای آزمون مدل پیش بین تمایل به ازدواج بر اساس مولفه‌های عامل اقتصادی.....	۱۲۳
۱۳-۴ آماره‌های توصیفی و ضرایب همبستگی مولفه‌های عامل فرهنگی و تمایل به ازدواج.....	۱۲۳
۱۴-۴ خلاصه نتایج رگرسیون سلسله مراتبی برای آزمون مدل پیش بین تمایل به ازدواج بر اساس مولفه‌های عامل فرهنگی.....	۱۲۴
۱۵-۴ آماره‌های توصیفی و ضرایب همبستگی مولفه‌های عامل فردی-روانشناختی و تمایل به ازدواج.....	۱۲۴
۱۶-۴ خلاصه نتایج رگرسیون سلسله مراتبی برای آزمون مدل پیش بین تمایل به ازدواج بر اساس مولفه‌های عامل فردی-روانشناختی.....	۱۲۵
۱۷-۴ آماره‌های توصیفی و ضرایب همبستگی ویژگی‌های دموگرافیک و تمایل به ازدواج.....	۱۲۶
۱۸-۴ خلاصه نتایج رگرسیون سلسله مراتبی برای آزمون مدل پیش بین تمایل به ازدواج بر اساس مولفه‌های عوامل جمعیت شناختی.....	۱۲۶
۱۹-۴ آماره‌های توصیفی و ضرایب همبستگی مولفه‌های مرتبط با تمایل به ازدواج.....	۱۲۷
۲۰-۴ خلاصه نتایج رگرسیون سلسله مراتبی برای آزمون مدل پیش بین تمایل به ازدواج بر اساس مولفه‌های عوامل فردی-روانشناختی، فرهنگی، اجتماعی، خانوادگی و اقتصادی.....	۱۲۸

فصل اول

کلیات پژوهش

۱-۱ مقدمه

ازدواج وسیله‌ای برای رسیدن به رشد و کمال، تامین سلامت و بقای نسل است که در مکاتب مختلف از آن به عنوان تنها راه تشکیل خانواده، آرامش دهنده‌ی روح و روان زن و مرد و حافظ آنان از رفتارهای جنسی نامشروع و غیر اخلاقی یاد شده است (توده فلاح و کاظمی پور، ۱۳۸۹). در واقع ازدواج یکی از مهم ترین وقایع حیاتی در زندگی انسان است که بر جنبه‌های گوناگون زندگی، تاثیر به سزایی داشته و آرامش روحی و فکری افراد و دوام جامعه بشری را به همراه دارد (احمدی و همتی، ۱۳۸۷).

وقتی که افراد به سن مناسب در فرهنگ خود می‌رسند، انتظار می‌رود، ازدواج کنند. در بسیاری از فرهنگ‌ها جایگاهی برای یک بزرگسال مجرد وجود ندارد و موقعیت یک فرد بزرگسال با ازدواج تعریف می‌شود (ایگلمن^۱، ۲۰۰۴ به نقل از قلیلی، ۱۳۹۱). باورهای مذهبی نیز دیدگاه موافق با ازدواج را تقویت می‌کند و آن را موضوعی مقدس در نظر می‌گیرد (ایران محبوب و مختاری، ۱۳۸۵). از نظر دین اسلام، ازدواج و تشکیل خانواده محبوب ترین و عزیزترین نهاد بشری، نزد خداوند اعلام شده است (قنبری، ۱۳۹۰).

با وجود اهمیت ازدواج در چند دهه‌ی اخیر یکی از پدیده‌های ناخوشایند اجتماعی در سطح جهانی، به تاخیر افتادن ازدواج و به دنبال آن کاهش آمار ازدواج می‌باشد. در ایران نیز در طی سالیان اخیر با روندی فزاینده، شاهد چنین پدیده‌ای بوده‌ایم. به عنوان مثال آمارها نشان می‌دهند که آمار طلاق تنها، در سال‌های اخیر به طرز وحشتناکی افزایش یافته و در مقابل، آمار ازدواج با وجود افزایش جمعیت، کاهش یافته است (سازمان ملی جوانان، ۱۳۸۱).

¹ Egelman

با توجه به اهمیت و کارکردهای مثبت ازدواج مانند ارضای نیازهای جنسی، تامین بهداشت فردی و روانی، تکامل شخصیت، دوری از گناه، افزایش عزت نفس، بقای نسل و... (قنبری، ۱۳۹۰)، اگر بنیاد خانواده و ازدواج شکل بگیرد و جوانان به موقع اقدام به ازدواج کنند و به یک کانون گرم و مستحکم وابسته باشند، به طور محسوس از بسیاری مفاسد، انحرافات و بی بندوباری‌ها دوری کرده و سلامت، امنیت و سعادت آنها تامین می‌شود. از این رو بررسی عواملی که به نحوی منجر به رویگردانی جوانان از ازدواج و افزایش سن آنها می‌شود، لازم و ضروری به نظر می‌رسد (امینی، ۱۳۸۰).

گرایش‌های^۱ و تمایلات^۲ جوانان به ازدواج، یکی از مهم‌ترین عوامل مطرح شده در زمینه‌ی پیش از ازدواج است که جوانان آن را مهم‌ترین انگیزه‌ی خود، برای تشکیل خانواده و ازدواج مطرح کرده‌اند. اکثر جوانان معتقدند که با افزایش سن، جاذبه‌ی این تمایل در آنها کمتر شده و به همان نسبت، سخت‌گیری‌های آنها در انتخاب همسر بیشتر می‌شود (حق‌دوست، ۱۳۷۸).

تمایل، آمادگی فرد به اینکه نسبت به یک شخص، شی، وضع یا حادثه، پاسخ مثبت یا منفی نشان می‌دهد، تعریف می‌شود (آلپورت^۳، ۱۹۷۶ به نقل از اصفهانی، ۱۳۸۹). تمایلات، زمانی که شرایط لازم و کافی داشته باشند می‌توانند، رفتار را متاثر کنند. از این جهت گفته می‌شود که تمایل در شرایط مناسب، به رفتار ختم شده و در شرایط نامناسب به رفتار ختم نمی‌شوند. مثلاً اگر تمایل همراه با احساس منفی مانند حسادت و... باشد، معمولاً رفتاری بروز نمی‌کند. (مایرز^۴، ۱۹۸۸).

مقایسه نتایج سرشماری ۱۹۹۶ با چند دهه‌ی قبل در آمریکا و اروپا نشان می‌دهد که در سال‌های اخیر، تحولات بسیاری در وضعیت تاهل و رابطه افراد با خانواده روی داده است که جامعه ما نیز از این تغییرات بی‌تاثیر نبوده است. از مهم‌ترین این تغییرات می‌توان، به کاهش تمایل جوانان در کشورهای مختلف نسبت به ازدواج اشاره کرد (سازمان ملی جوانان، ۱۳۸۱). از این رو مشخص می‌شود که تمایل به ازدواج^۵ شاخص مهمی برای اقدام به ازدواج و زمان حرکت در جهت آن می‌باشد که در صورت عدم وجود آن، جوانان از ازدواج رویگردان می‌شوند (مایرز، ۱۹۸۸).

پژوهش حاضر در زمینه تمایل به ازدواج، مبنای تحلیل خود را گسترش داده و به بررسی عواملی می‌پردازد که از نظر پسران، والدین، کارشناسان و نیز متون مربوط به این موضوع می‌توانند، بر تمایل جوانان (پسران) به ازدواج تاثیر گذار باشند. آگاهی از این عوامل و معیارها، درک عمیق تری را در مورد آنچه دقیقاً باعث ایجاد تغییر در تمایل جوانان به ازدواج می‌شود، فراهم می‌سازد و امکان بازبینی گسترده تری را از این عوامل و سهم آنها در ایجاد این تغییرات، میسر می‌کند.

¹Trends

²Desirs

³Alport

⁴Mayers

⁵Desire to marry

۲-۱ شرح و بیان مسئله‌ی پژوهشی

با بررسی تحقیقات انجام شده در خصوص کاهش " آمار ازدواج " و افزایش " سن ازدواج"، به دو گروه از تحقیقات می‌توان اشاره کرد. در حالیکه گروهی از تحقیقات، به دنبال بررسی و توصیف موانع ازدواج در بین جوانان برآمدند، گروه دیگری از تحقیقات، به دنبال بررسی و تبیین، علل کاهش تمایل جوانان به ازدواج هستند. اما نکته‌ی مهمی که در تحقیقات انجام شده، گزارش شده است، این است که به نظر می‌رسد، موانع ازدواج نقش مهم تر و موثرتری را نسبت به کاهش تمایل به ازدواج، در کاهش نرخ ازدواج، در بین مطالعات ایفا می‌کند و تحقیقات در باب تمایل به ازدواج، مورد غفلت قرار گرفته است (حیدری، مظاهری و پور اعتماد، ۱۳۸۳).

تمایل به معنای ارزیابی از پدیده‌ها یعنی مردم، اعمال، رویدادها، سیاست‌ها و حتی موارد خوردنی و ... می‌باشد (سابینی^۱، ۱۹۹۲). تمایل به ازدواج، نیز واکنشی مثبت یا منفی است که فرد نسبت به ازدواج و پیامدهای آن دارد. در نوشته‌های اخیر این موضوع به طور برجسته مطرح شده که تمایل داشتن به ازدواج، یک حس خوب، برای ایجاد یک زندگی دوستانه است که ارزش‌های اساسی و عقاید میان زوجین را برای زندگی مشترک، تسهیل و آسان می‌کند (استوزر و فری^۲، ۲۰۰۴). تمایلات به خصوص مواقعی که شرایط لازم و کافی داشته باشند، می‌توانند رفتار را متاثر کنند. تمایل به ازدواج، شاخص مهمی برای اقدام به ازدواج و زمان حرکت در جهت آن می‌باشد (مایرز، ۱۹۸۸).

اگرچه جوانان زیادی در کشورهای اروپا و آمریکا تمایل به ازدواج نشان داده‌اند، تغییرات در الگوهای ازدواج جوانان نشان داده است، که در چند دهه‌ی اخیر یک رشد و افزایشی، در اولین سن ازدواج جوانان به وجود آمده است (اسپنشاد^۳، ۱۹۸۵؛ کوئین و پرستون^۴، ۱۹۹۳).

نکته‌ی مهم و قابل ذکر این است که مقایسه‌ی آمارهای مربوط به ازدواج در دیگر کشورهای جهان با آمارهای برگرفته از ایران نشان می‌دهد که وضعیت فعلی ازدواج نیز در ایران تغییر یافته و تمایل به ازدواج در بین جوانان تا حدودی کاهش یافته است. این تغییر تمایل در جوانان، به عوامل گوناگونی نسبت داده می‌شود (مظاهری، حیدری و پور اعتماد، ۱۳۸۲).

حرکت جامعه‌ی ایران از سنتی به مدرن که در جریان فرایند صنعتی شدن و نوسازی^۵ به وجود آمده است، تحولاتی را در حوزه‌های مختلف اقتصادی ایجاد کرده است که این تحولات، ازدواج و خانواده‌ی ایرانی را تحت تاثیر قرار داده است (توده فلاح و کاظمی پور، ۱۳۸۹). باهر با نگاهی به مشکلات اقتصادی ایران، نشان می‌دهد که عواملی مانند تهیه‌ی مسکن، بیکاری، رفاه زدگی برخی از جوانان، فقر خانوادگی، نداشتن در آمد و سرمایه مالی، باعث تاخیر در ازدواج جوانان شده و میل آن‌ها را به ازدواج کاهش داده است (باهر، ۱۳۹۱).

¹ Sabini

² Stutze & Frey

³ Espenshade

⁴ Qian & Preston

⁵ Modernization

اهمیت رویداد اجتماعی ازدواج در تغییرات سریع همسررداری در طول جریان نوسازی و توسعه جوامع مختلف، همیشه مورد توجه بوده است. چرا که تغییر در زندگی و نیازهای جدیدی که در طول زمان در جامعه ایجاد می‌شود، موجب تغییراتی در کیفیت رفتارهای انسانی می‌گردد، که به نوبه خود تغییراتی را در جنبه‌های مختلف زندگی خانوادگی، نظیر زمان ازدواج و تداوم زندگی زناشویی ایجاد می‌کند و این امر ضرورت مطالعه مستمر و دقیق این واقعه حیاتی را در هر دوره زمانی و در جوامع مختلف با بهره‌گیری از روش‌های مطالعاتی خاص ایجاد می‌کند. بررسی آمارهای ثبتی ازدواج در کشور (بر اساس آمارهای ثبت احوال کشور) طی پنج سال (سالهای ۱۳۸۳-۱۳۸۸) رشد ۲۳ درصدی را برای ازدواج نشان می‌دهد و این میزان رشد به نسبت جمعیت واقع در سن ازدواج که بیش از ۳۵ درصد جمعیت کشور را تشکیل می‌دهند، رقم ناچیزی می‌باشد و علیرغم نفوذ اعتقادات مذهبی و ارزش‌های اجتماعی حاکم بر جامعه ایران، نگران‌کننده بوده و جای مذاقه و بررسی دارد (توده فلاح و کاظمی پور، ۱۳۸۹).

امروزه، ازدواج جوانان یکی از چالش‌های اصلی جامعه ایرانی، به شمار می‌آید. جوانان به دلایل مختلفی از مبادرت به ازدواج دوری می‌کنند و پدیده تاخیر در سن ازدواج، نه بعنوان یک مساله و مشکل شخصی، بلکه بعنوان یک مساله اجتماعی نمود پیدا کرده است. جوانانی که به خاطر عوامل اجتماعی مجبور به خانه نشینی می‌شوند و جوانانی که دوست دارند مجرد بمانند، همه و همه پدیده تجرد را به صورت یک مشکل عمومی درآورده است که بیشتر خانواده‌های ایرانی با آن مواجه هستند. (اسکندری چراتی، ۱۳۸۷).

از عوامل اجتماعی که بر تمایل افراد به ازدواج، تاثیر گذار بوده و منجر به افزایش سن ازدواج در بین آنها شده است، می‌توان به عواملی مانند افزایش شهرنشینی، افزایش سطح تحصیلات، تشکیل خانواده‌ی هسته‌ای، افزایش روابط دختر و پسر پیش از ازدواج، چشم و هم چشمی (آقاجانیان، ۱۹۹۷)، ترس از طلاق و شکست در زندگی آینده و ترس از خیانت همسر به دلیل افزایش خیانت و آمار طلاق در جامعه، رواج مردسالاری و زن سالاری و رقابت بین آنها، اشاره کرد (باهر، ۱۳۹۱).

ازدواج در مقایسه با سایر ارتباطات انسانی، دامنه‌ای وسیع و گسترده تر دارد و دارای ابعاد زیستی، اقتصادی، عاطفی، روانی و اجتماعی می‌باشد (نوابی نژاد، ۱۳۸۳). از جمله مهم ترین هدف‌ها و کارکردهای فردی ازدواج، می‌توان آرامش و آسایش، تامین نیازهای جنسی، بقای نسل، تکمیل و تکامل فردی، سلامت و امنیت فردی و سرانجام تامین نیازهای فردی و روانی را در افراد نام برد (زیدی و شواریدی^۱، ۲۰۰۲). ازدواج علاوه بر اینکه بسیاری از نیازهای فردی و روانی افراد را ارضا می‌کند، خود تابع عوامل روانی زیادی بوده که می‌توانند بر زمان اقدام به آن تاثیر گذار بوده و باعث کاهش رغبت جوانان به ازدواج و در نتیجه تعویق ازدواج در بین آنها شود (جهان بخشی و کلانتر کوشه، ۱۳۹۱).

¹ Zaidi & Shuraydi

پژوهشگران در باب کاهش تمایل جوانان به ازدواج به عوامل فردی - روان‌شناختی مانند کاهش انگیزه‌ی ازدواج با افزایش سن پسران، ترس افراد در وساطت برای ازدواج دو جوان و نداشتن انگیزه به دلیل ترس از مسئولیت (محبی، ۱۳۹۱)، تمایز یافتگی و طرحواره‌های ناسازگار اولیه (جهان بخشی و کلانترکوشه، ۱۳۹۱)، تنوع طلبی (باهر، ۱۳۹۱)، انتظار از ازدواج، آمادگی به ازدواج و نگرش به ازدواج (ماهای و لوین^۱، ۲۰۰۷)، میل جنسی (ایمانی، ۱۳۷۴) و... اشاره می‌کنند.

با وجود تداوم نقش عناصر فرهنگی گذشته و تاثیر پایدار ارزش‌های مذهبی و رفتارهای خانوادگی ایرانیان، طی سالیان اخیر نهاد ازدواج و خانواده، تغییرات محسوسی را تجربه کرده است. اگرچه این تغییرات ابعاد مختلف ساختاری، کارکردی و ایده‌ای را شامل می‌شود، تاکید اصلی در مطالعات بر تحولات ایده‌ای شامل نگرش‌ها و ارزش‌های مرتبط با ازدواج می‌باشد. با توجه به سرعت تغییرات اجتماعی در سالیان اخیر، انتظار می‌رود که این بازتاب تغییرات، در عوامل فرهنگی مانند ارزش‌ها، نگرش‌ها و... نیز نمود پیدا کرده باشد (عسگری ندوشن، عباسی شوازی و صادقی، ۱۳۸۸).

از آن جایی که رفتارها تابعی از نگرش‌ها و ارزش‌گذاری‌های مثبت و منفی تلقی می‌شوند و نگرش‌های فرهنگی و ارزشی جامعه، تحت تاثیر نوسازی تا حدی تغییر پیدا کرده است. پس با بررسی نگرش‌ها و ارزش‌های نسل جوان نسبت به تشکیل خانواده و ایده آل همسرگزینی، می‌توان تا حدی پیش‌بینی نمود که افزایش سن ازدواج جوانان و کاهش باروری آن‌ها که در دهه‌های اخیر در جامعه رواج یافته است، به میزانی ناشی از تغییرات در عوامل فرهنگی مانند نگرش‌ها، ارزش‌ها و... می‌باشد (احمد نیا و مهریار، ۱۳۸۳).

باهر (۱۳۹۱) نیز درباره مسایل فرهنگی که تمایل جوانان را به ازدواج کاهش داده و باعث افزایش سن ازدواج شده است، بیان می‌دارد که مدرن شدن زندگی، الگوپذیری جوانان از غرب و تمایل آنها به زندگی مجردی، تزلزل ارزش‌های سنتی و مهاجرت فرهنگی از مهم‌ترین دلایل فرهنگی، برای افزایش سن ازدواج و کاهش تمایل جوانان بوده‌اند.

از آن جایی که خانواده در جامعه‌پذیری فرزندان خود، نقش مهمی را ایفا می‌کند و با رفتار و اعمالی که انجام می‌دهد، بر رفتار و تصمیمات فرزندان خود در حال و آینده تاثیر می‌گذارد. لازم و ضروری است که همواره به نیازهای اعضای خود توجه نموده و در مواقع لازم و ضروری، نیازهای آن‌ها را ارضا نماید. زیرا در غیر این صورت خانواده می‌تواند، سلامت فرزندان را به خطر انداخته و تاثیرات منفی بر جنبه‌های زندگی آن‌ها داشته باشد (بیلن^۲، ۱۹۸۳).

عاملی که خانواده‌ها می‌توانند در آن نقش بسیار مهمی داشته باشند، مسئله ازدواج فرزندان است که در صورت نا آگاهی و عدم آموزش‌های صحیح می‌توانند، باعث تاخیر در ازدواج فرزندان خود شوند. نا آگاهی والدین از

¹ Mahay & Lewin

² Bilen